

Hej!

Välkommen till vårens spelaftonssäsong 2014 och fortsättningen på Lunds Kammarmusiksällskaps 70:e spelår.

Måndagen den 27 januari kl 19.00 på Skissernas museum får vi ett kärt återseende av det äkta paret **Malin Broman, violin och viola och Simon Crawford-Phillips, piano.**

Malin Broman är sedan januari 2008 anställd som 1:e konsertmästare i Sveriges Radios symfoniorkester. Hon är också en eftertraktad kammarmusikorkesterledare i Europa och är sedan hösten 2008 violaprofessor vid Edsbergs Musikinstitut i Stockholm.

Simon Crawford-Phillips är en mångsidig musiker. Hans olika roller är pianosolist, kammarmusiker, sång-ackompanjatör, lärare och föreläsare. Den senaste tiden har han även provat på att dirigera och gjorde sin debut med Sveriges Radios symfoniorkester. I juni 2010 valdes Simon in som medlem i Royal Academy of Music.

Han är lärare på the Guildhall School of Music, the Royal Academy of Music och på Högskolan för Scen och Musik på Göteborgs Universitet.

Kvällens program:

Johannes Brahms, Sonat för viola och piano f-moll op. 120:1

Francis Poulenc, Sonat för violin och piano (1943, 1949)

Clara Schumann, 3 Romanser op. 22

Johannes Brahms, Sonat för violin och piano G-dur op. 78

I **bilagan** som följer kan man läsa om verken.

Biljettkassan öppnar kl. 18.30. Medlemmar och studerande 100 kr, för övriga 160 kr.

Styrelsen för Lunds Kammarmusiksällskap beklagar att det blivit ett misstag i generalprogrammet den 10 februari. **Rätt datum för konserten med Trio Boyarsky + Henrik Goldschmidt, oboe är den 17 februari kl. 19.00 i Skissernas museum.**

Det blir alltså inget arrangemang på Skissernas museum med LKMS den 10 februari.

Styrelsen
gm Helen Bergström

Medlemsutskick inför spelafton med Malin Broman och Simon Crawford-Phillips 2014-01-27

Något om verken som spelas

Brahms, Sonat för viola och piano f-moll op.120:1

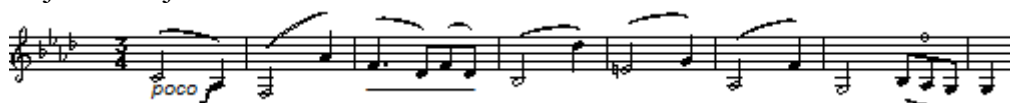
1. *Allegro appassionato* 2. *Andante un poco adagio* 3. *Allegretto grazioso* 4. *Vivace*
1894

De två sonaterna op. 120 från sommaren 1894 är Brahms sista kammarmusikverk. De skrevs för klarinett och har samma stämning av milt vemod och kontemplativ resignation, som finns i klarinettrion och klarinettkvintetten. Det hände ganska ofta att Brahms skrev två verk, när han ändå var på gång. Andra exempel är symfonierna nr 1 och 2, de två uvertyrerna, de två stråkkvartetterna op. 51, pianokvartetterna op. 25 och 26 samt klarinettrion och klarinettkvintetten. Enligt en av hans levnadstecknare, Hans Gal, berodde det på att Brahms fantasi, då han ägnade sig åt kompositionstekniska problem, bar frukt utöver vad som behövdes och därför räckte till ytterligare ett verk. Han menar också att det andra verket oftast blev ännu rikare och mer storslaget i formen än det första. Sådana skillnader är kanske märkbara för fackmannen. Den vanlige lyssnaren skaffar sig antagligen sina favoriter efter andra kriterier. För egen del tilltalas jag t.ex. mera av den första pianokvartetten än av den andra. Ofta skiljer sig karaktären på de två samtidigt utarbetade verken, men de två sonaterna op. 120 får nog sägas ha en ganska likartad stämning. Verkens inspiratör är, liksom klarinettrions och klarinettkvintettens, den framstående klarinettvirtuosen Richard Mühlfeld, som Brahms träffat 1891. Brahms har gjort versioner för både viola och violin, som ersättare för klarinetten. Det är en sådan version för viola vi får höra ikväll.

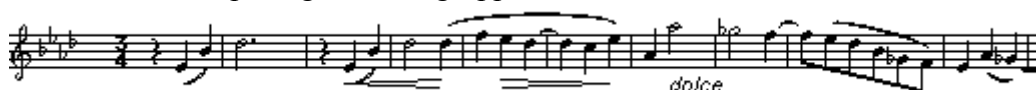
Första satsen har beteckningen *Allegro appassionato*. Pianots inledning har liksom huvudtemat en rytmisk figur, som dyker upp lite här och var i satsen (understreckat i båda notexemplen nedan).

Därefter presenterar violan den ledande melodin, vars dominerande motiv är en halvnot följt av en fjärdedelsnot.

En annan vacker passage i huvudgruppen är en smäktande violamelodi i dur:

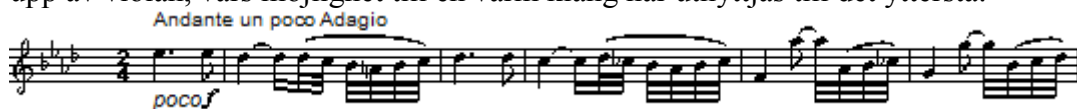
Sidotemat är mera rytmiskt accentuerat. Det växlar mellan de två instrumenten och för in en stämning av oro i satsen.

Genomföringen är ganska kort (48 takter, att jämföra med expositionens 89). Den börjar lugnt efter en kort paus. Första delen utvecklar framför allt den understreckade rytmiska figuren i inledning och huvudtema. I andra halvan dyker sidotemat upp. Tonarten är i huvudsak ciss-moll. Återtagningen börjar även den med satsens inledning i ciss-moll. Efter 8 takter hörs violan spela huvudtemat i "rätt" tonart, f-moll, men något

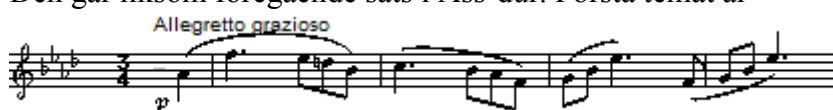
utbroderat, varefter återtagningen följer gängse mönster. Den avslutas med att violan spelar början av huvudtemat, först svagt men med allt mera ökande tonstyrka. En coda med beteckningen *Sostenuto ed espressivo* avrundar och hela satsen slutar som den började, med inledningens två första takter, nu i ljuvaste F-dur.

Den långsamma satsen, *Andante un poco Adagio*, domineras av en melodi som tas upp av violan, vars möjlighet till en varm klang här utnyttjas till det yttersta:

Satsen har tredelad visform ABA. Del B, som inleds med ett 16-delsackompanjemang av brutna ackord i pianot, har en mera diffus framtoning. Den avslutas med ekon av huvudtemat innan 2:a A tar vid på allvar. Även i denna hörs i slutet genljud av del B.

Tredje satsen är också tredelad enligt det vanliga menuett/scherzomönstret med en trio i mitten. Satsen med beteckningen *Allegretto grazioso* har tydlig ländlerkaraktär. Den går liksom föregående sats i Ass-dur. Första temat är

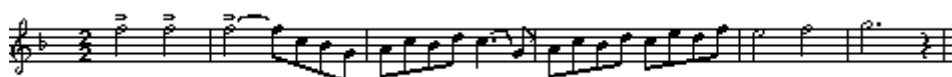

Ett andra tema i första delen spelas i pianot, samtidigt som violan spelar en stämma som är en spegelbild (invertering) av huvudtemat:

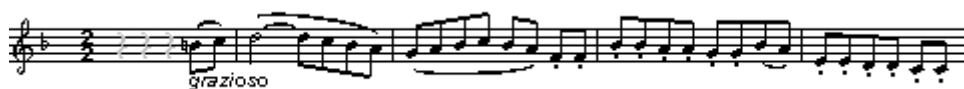

I Trion i f-moll är temana huvudsakligen uppbyggda av nedåtgående skalarörelser. Första delen återkommer och avslutar.

Finalen är ett rondo i F-dur med beteckningen *Vivace*. Mönstret är ABACA. A-delen har två lättidentifierade teman. Det första hörs omedelbart i pianot:

Det andra tas upp av violan:

B-delen börjar med ett tema i pianot, som snart imiteras i violan:

C-delen, som följer efter den ganska långa andra A-delen, inleds liksom B-delen, först i pianot sedan i violan

A-delen återkommer en sista gång och avslutar denna muntra och glädjefyllda sats.

Clara Schumann, 3 Romanser för piano och violin
1. Adante molto 2. Allegretto 3. Leidenschaftlich schnell
1853

I början av 1853 flyttade paret Schumann till Düsseldorf och fick där en våning tillräckligt stor för att Clara efter ett längre kompositionsuppehåll skulle kunna öva och komponera utan att störa sin man. Under sommaren komponerade hon flera verk, bl.a. dessa tre romanser. De tillägnades vännen och violinisten Joseph Joachim, han som under detta år av relativt lugn, innan Roberts sjukdom bryter ut på allvar, introducerar den 20-årige Johannes Brahms i det schumannska hemmet. Romanserna publicerades 1855. Joachim lär ha framfört dem för kung Georg V av Hannover till den musikaliske monarkens stora förtjusning.

De tre romanserna har en likartad tredelad uppbyggnad, ABA, där det är melodiernas organisation, snarare än temautveckling som ger styckena en klar formstruktur. Utan tillgång till partitur har jag nödgats avstå från notexempel.

Poulenc, Sonat för violin och piano
1. Allegro con fuoco 2. Intermezzo: très lent et calme 3. Presto tragico
1943, 1949

Till skillnad från vännerna Milhaud och Honegger undvek Poulenc att skriva kammarmusik för stråkar. Blåsinstrument var hans intresse och specialitet. Redan 1919 hade han skrivit en violinsonat, men efter första framträdandet bland kollegerna i "De sex" förstörde han manuskriptet. Samma öde mötte hans andra försök 1924. Det skulle dröja ända till 1942 innan han försökte på nytt. Han hade då gjort bekantskap med Brahms tre violinsonater, som han uppskattade mycket. Denna gång blev resultatet godkänt, men som så ofta med Poulenc gjorde han en omarbetning av verket (1949). Sonaten, som tillägnades Federico García Lorca, har dock inga andra likheter med Brahms' sonater än att den håller hög klass och har en jämlik behandling av instrumenten.

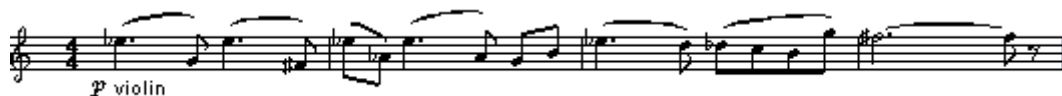
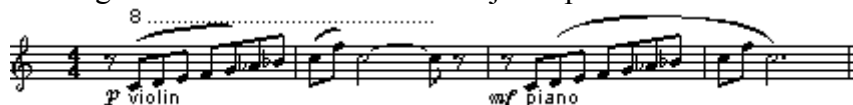
Första satsen, *Allegro con fuoco*, liknar formmässigt ingen annan. Melodierna avlöser varandra utan att direkt bearbetas. Kontraster åstadkommes genom att rytmiska, ofta dissonanta teman växlar med mera melodiska, ibland rent av ljuvt romantiska, och genom att snabba tempo växlar med långsamma. Efter en kort dissonant inledning följer ett långt rytmiskt avsnitt dominerat av följande tema:

I slutet hörs som en episod ett mera melodiöst tema:

Ett långsammare och vekare avsnitt bjuder på två melodier:

Sedan återkommer tempo 1 med ett avsnitt som behärskas av ett kraftfullt tema:

Satsens smäktande höjdpunkt är ett avsnitt som är byggt kring en ljuv melodi:

Ett avsnitt som kanske kan betraktas som en återtagning avslutar. Det är kort och börjar med tema 1 och fortsätter med, som det förefaller, nya teman. Man kan dock ana motiv bestående av punkterade 8-delar, som påminner om dem i tema 2 och 5.

Mellansatsen, *Intermezzo. Très lent et calme*, var den sats som skrevs först. Den ska enligt tonsättaren försöka återge atmosfären i spansk gitarmusik. En kort inledning börjar svagt i pianot med en antydning av ett kommande tema och fortsätter i violinen med en vemodig fras:

(Asterisktecknen markerar platsen för ej utskrivna ornament.) Pianot tar upp inledningens antydda tema, som fyller första halvan av satsen:

Satsens andra och längre halva präglas av ett tema med mera av lyrisk innerlighet. Det delas mellan instrumenten:

En coda avslutar. Den inleds med violinfrasen från inledningen (se tema 1 ovan).

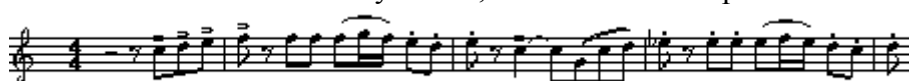
Finalen har beteckningen *Presto tragico*. Tragiken låter dock vänta på sig. Den sparar tonsättaren till codan. Satsen har i övrigt tredelad form ABA. A domineras i början av ett för Poulenc typiskt rytmiskt tema, fyllt av kromatik och dissonanser:

Karaktäristiskt för tonsättaren är också att teman av detta kärva slag plötsligt interfolieras med melodiska teman av Music Hall-karaktär:

I slutet av A-delen hörs ett nytt tema, som kommer att spela stor roll i del C.

Mellandelen B, domineras av ett tema i växlande taktart:

C-delen bygger på A-delens tredje tema (se ovan). Plötsligt stannar musiken upp. Ett kraftigt ackord i pianot avlöses av en violinkadens, som blir inledningen till den långsamma codan, som ligger till grund för satsens epitet som tragisk. Violinen spelar temat:

Brahms, Sonat nr 1 för violin och piano G-dur op. 78

1. *Vivace ma non troppo* 2. *Adagio* 3. *Allegro molto moderato*

1878-79

Detta, det mest ljusa och älskliga av Brahms kammarmusikverk, skrevs under en lycklig tid i hans liv, somrarna 1878 och 79 då han vistades i Pörschach. Kanske har han inspirerats av Mozarts K 301 och Beethovens op. 96. De är ju båda skrivna i samma tonart och har samma lyriska stämning. Men här finns det emellertid som alltid hos Brahms en underton av vemod, som kanske framför allt Clara Schumann hade anledning att uppfatta. Delar av verket, antagligen sista satsen, hade tillkommit under tankar på Claras son Felix, som hade dött i tuberkulos 1879. Det är säkert därför ingen tillfällighet, att finalsatsen är uppbyggd kring en egen tonsättning av en dikt *Regenlied* op. 59:3, som Brahms hade tillägnat Clara redan 1873. Den var tänkt som en tröst för flera tragiska händelser som då hade drabbat henne. Man hade just upptäckt att Felix led av tuberkulos. En annan son, Ludwig, hade tagits in på mentalsjukhus med samma sjukdom som drabbat maken Robert 20 år tidigare. Och en av döttrarna, Julia, hade avlidit 1872 endast 27 år gammal. När därför Brahms i juli 1879 skickar sin sonat till Clara kan det alltså på nytt uppfattas som ett verk för tröst, med för henne delvis välkända toner. Och för Clara blev G-dursonaten något av en favorit. Hon skriver i ett brev till Brahms 1880 att violinisten Joseph Joachim hade besökt henne på Roberts dödsdag och att de bl.a. hade spelat *Regenliedsonaten*. *Jag önskar att sista satsen kunde följa mig på resan härifrån till nästa värld.*

Första satsen, *Vivace ma non troppo*, är ett ljuvligt stycke musik. Det mycket originella och lågmälda huvudtemat anger en stämning som omedelbart fånglar. Det presenteras i violinen efter två inledande pianoackord.

Man kan lägga märke till det rytmiska mönstret i den punkterade upptakten (lång ton följd av kort) som återkommer i takterna 3 och 4 och som återfinns även i sista satsens *Regenlied*-tema och för övrigt dominerar i stora delar av verket. Redan nästa tema i huvudgruppen är uppbyggt med denna punkterade rytm.

Sidotemat är rytmiskt och melodiskt mer traditionellt än huvudtemat men lika intagande. Det är en melodisk ingivelse, som är få förunnad men som Brahms musik är så rik på.

Även här spelar punkterade toner en viktig roll, men i en ny kombination (understreckat i not-exemplens två första takter). Ett mycket pregnant sluttema byggs upp av just denna 3-tonskombination:

Kontrasten, som är så viktig i ett musikverk och som ofta brukar komma till uttryck tidigt genom olika karaktär på huvud- och sidotema, den kontrasten sparar Brahms till genomföringen. Den har i mitten en dramatisk klimax, som skiljer sig från satsens i övrigt meditativa innehåll. Den börjar alltså lugnt med en i pianot försiktig upprepning av huvudtemat och behandlar i huvudsak tema 1, 2 och 4. Den slutar som den börjar med flera trevande försök att föregripa återtagningen med huvudtemat i g-moll. Återtagningen utspelas som sig bör i G-dur, men inleds med huvudtemat utan dess upptakt. Den återupplivar därefter alla expositionens teman i tur och ordning. En coda, som börjar med huvudtemat i violinens höga register, avslutar denna underbara sats.

Den långsamma andra satsen, *Adagio* (Ess-dur) kan sägas ha en tredelad ABA-form med en lång avslutande A-del. Men eftersom även B-temat hörs i mitten av denna del kan formen också sägas vara ABABA. Den mycket vackra och långa melodin i A-delen växlar på ett spänningsskapande sätt mellan normal metrisk betoning och synkopering:

När violinen kommer in blir avsnittet allt mer intensivt med flera hisnande vackra passager.

B-delen domineras av ett punkterat tema, som hörs först i pianots vänsterhand:

Efter att huvudmelodin spelats i andra A-delen följer ett intressant avsnitt, som inleds med B-temat i pianobasen. Medan violinen spelar, ljuder en lång, punkterad orgelpunkt i pianots vänsterhand (Ess):

Ytterligare fem takter följer, innan huvudtemat i oerhört intensivt uttryck hörs en sista gång.

Verkets sista sats, *Allegro molto moderato* (g-moll) är alltså den som gett sonaten dess smeknamn, "Regnsonaten". Formen är ett rondo med mönstret ABACA-coda. Refrängen, A, har temat hämtat från tonsättarens sång, *Regenlied*, op. 59:3. De inledande takterna i denna finns med som jämförelse, transponerad till samma tonart (originalet går i f-moll).

Regenlied op. 59:3

Wal- le, Re- gen, wal- le nie- der, we- cke mir die Träu- me wie- der,

sonat
p dolce

Det finns all anledning att tro att den punkterade upptakten i första satsens huvudtema har framsprunget ur detta tema. Idén att låta samma punkterade motiv återkomma i alla satserna är genial och skapar en enastående enhetlighet i hela verket. Första episoden, B, inleds med:

violin

Den avslutas med en längre antydning av rondotemat, som sedan hörs på riktigt när A-delen återkommer. Episod C (Ess-dur) har Adagiomelodin från sats 2 som tema och knyter på detta sätt ytterligare ihop sonaten:

Detta tema glimmar till ytterligare ett par gånger i codan (G-dur) som följer på den sista A-delen. Och vid det laget har man full förståelse för Clara Schumanns önskan att för gott få somna in till denna musik.

Yngve Bernhardsson